

Sükösd Péter

A mezőgazdasági termékek versenyjogi megítélése az Európai Közösség jogesetein keresztül

Megközelítésbeli eltérések figyelhetők meg a mezőgazdasági termékekre vonatkozó magatartások versenyjogi megítélésében a közösségi, illetve a magyar jogalkalmazás között. Míg a korábbi tanulmány (Versenytükrő 2007. március) azt részletezte, hogy a hazai, mezőgazdasági szektorban történő versenykorlátozó megállapodásokkal kapcsolatos ügyekben a magyar Versenytanács milyen irányvonalat képvisel, addig ebben a tanulmányban a mezőgazdasági termékekre vonatkozó elsődleges, illetve másodlagos közösségi jogforrások bemutatásán túl az Európai Bizottság, az Elsőfokú Bíróság és az Európai Közösségek Bíróságának egyes közösségi jogesetekben alkalmazott megközelítését elemzem részletesebben.

Az Európai Unió keretén belül megvalósuló államközi együttműködés egyik legfontosabb területe a mezőgazdasági szektor. A közös agrárpolitika gondolata a második világháborút követően született meg, amikor a mezőgazdaság csak lassan kezdett magához térni a háború okozta sokkból. Azóta a CAP (Common Agricultural Policy – Közös Agrárpolitika) az unió (illetve jogelődje) egyik legjelentősebb politikájává vált, az EU mezőgazdasági termelése világviszonylatban is meghatározó jelentőségű. A 2004-ben csatlakozó országok szinte mindegyikében – így Magyarországon is – az EU-hoz hasonlóan stratégiai jelentőségű ágazat az agrárium.

Tanulmányomban azt igyekszem bemutatni, hogy a közös agrárpolitika és a zavartalan versenyt biztosító rendszer hogyan férnek meg egymás mellett az Európai Unión belül, miként biztosították a Közösségen belül a fenti két célkitűzés közötti esetleges ellentmondások megszüntetését és mennyire működött ez a rendszer eddig a jogesetekben.

1. A mezőgazdasági termékek meghatározása

Mindenekelőtt igen fontos annak meghatározása, hogy az EU joganyaga mit sorol a mezőgazdasági termékek fogalma alá.

Az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés (továbbiakban: EKSz.) 32. cikkének (1) bekezdése úgy határozza meg a mezőgazdasági termékeket, mint „a termőföld, az állattenyésztés és a halászat termékeit, valamint az ezekhez a termékekhez közvetlenül kapcsolódó első feldolgozási szint termékeit”. A 32. cikk (3) bekezdése szerint a mezőgazdaságra vonatkozó rendelkezések hatálya alá tartozó termékeket a szerződéshez csatolt I. melléklet (korábban II. melléklet) sorolja fel 57 árucsoportra bontva.¹

Az Európai Közösségek Bizottságának (a továbbiakban: Bizottság) álláspontja szerint a 32. cikk (1) bekezdésében lefektetett definíció csak utaló jellegű, a kötő erejű definíció az EKSz. 32. cikkének (3) bekezdése cikkében található, amely a mezőgazdasági termékek körét a szerződéshez csatolt I. mellékletben található termékek körére szűkíti le. Az Európai Közösségek Bírósága (a továbbiakban: EKB) a 61/80. sz. Coöperatieve Stremsel-en Kleurselabriek kontra Bizottság ügyben² ezt megerősítve kimondta, hogy annak meghatározása, hogy egy termék beletartozik, vagy kívül esik-e a mezőgazdasági termékek körén, inkább annak függvénye, hogy benne van-e a fentebb említett I. mellékletben, mint annak, hogy belefér-e a 32. cikk (1) bekezdése által adott definíciójába.³

2. Az EKSz. mezőgazdaságra vonatkozó rendelkezései

Az EKSz. 3. cikkében lefektetett célkitűzések között egyaránt szerepel a közös agrárpolitika⁴ és a torzulásmentes versenyt biztosító rendszer⁵ létrehozása. A Szerződés megalkotói észlelvén azt, hogy a fenti két célkitűzés között kollízió lehet, megfogalmazták a 36. cikket, mely kimondja, hogy „a versenyszabályokról szóló fejezet rendelkezései a mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére csak olyan mértékben vonatkoznak, ahogyan azt a 33. cikkben megfogalmazott célkitűzések⁶ figyelembevételével a Tanács (...) meghatározza”.

Az EKSz. 32. cikke kimondja, hogy a mezőgazdasági termékek előállítására és forgalmazására is vonatkoznak a közös piac szabályai, valamint, hogy a közös piaci viszonyok kialakítására létre kell hozni a közös agrárpolitikát. A közös piacot irányító szabályok tehát elvileg a mezőgazdasági termékekre⁷ is vonatkoznak, a gyakorlatban azonban nem ez a helyzet.

Az EKSz. 34. cikke ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a 33. cikkben megfogalmazott célkitűzések elérése érdekében létre kell hozni „a mezőgazdasági piacok közös szervezését.” Ez a piacszervezés, az érintett terméktől függően közös versenyszabályok, a különböző nemzeti piaci rendtartások összehangolásának, vagy egy európai piaci

⁴ EKSz. 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja

⁵ EKSz. 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja

⁶ a) a mezőgazdasági termelékenység növelése a műszaki fejlődés előmozdításával, valamint a mezőgazdasági termelés ésszerű fejlesztésének és a termelési tényezők, így különösen a munkaerő lehető legjobb hasznosításának biztosításával;

b) a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítása, különösen a mezőgazdaságban dolgozók egy főre jutó jövedelmének növelésével;

c) a piacok stabilizálása;

d) az ellátás hozzáférhetőségének biztosítása;

e) a fogyasztók elfogadható ár ellenében történő ellátásának biztosítása.

⁷ Európai szintű agrárpiaci rendtartás mára már sok terméket érintően működik: ilyenek a gabona, olajos magvak, cukor, tej, marhahús, sertéshús, bor, zöldség-gyümölcs (friss és feldolgozott) például.

¹ Így többek között mezőgazdasági termékek az élő állatok, a hús, a tejtermékek, gabonafélék, nyers len, dohány stb.

² 61/80. sz. ügy, Coöperatieve Stremsel-en Kleurselabriek kontra Bizottság (EBHT 1981., 851. o.)

³ Bellamy & Child: European Community Law of Competition 4th Edition, London, Sweet & Maxwell 2001., 1201. o.

rendtartásnak a formáját öltheti. A 34. cikk (2) bekezdésében foglaltak szerint ugyanakkor a létrehozott közös piacszervezés a 33. cikkben megfogalmazott célkitűzések eléréséhez szükséges minden intézkedést magában foglalhat, így az árszabályozást, a különböző termékek előállításához és piaci értékesítéséhez nyújtott támogatást, raktározási és készletgazdálkodási szabályokat, valamint közös mechanizmust a behozatal és a kivitel stabilizálására. Mindezek az intézkedések azonban beleütközhetnek a kartelltilalmat megfogalmazó 81. cikk rendelkezéseibe, melynek (1) bekezdése kimondja, hogy „a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (...)”.

Az EKSz. 36. cikke elismeri, hogy a mezőgazdaságra olyan speciális szabályok vonatkoznak, amelyeknek elsőbbsége van a Római Szerződés versenyjogi szabályaival szemben. A cikk széles beavatkozási lehetőséget biztosít a Tanácsnak azáltal, hogy az meghatározhatja, a versenyjogi szabályok milyen mértékben alkalmazhatóak a mezőgazdasági szektorra.⁸ Így a Szerződés felhatalmazása alapján a Tanács támogatás nyújtását engedélyezheti különösen szerkezeti vagy természeti feltételek miatt hátrányos helyzetben lévő üzemek védelméhez, illetve gazdaságfejlesztési programok keretében.

3. Másodlagos jogforrások: a 26. tanácsi rendelet⁹

Az EKSz. 37. cikkének (2) és (3) bekezdése jogalkotási felhatalmazást biztosít a Ta-

nács számára másodlagos jogforrások, valamint közös piacszerzési rendtartások elfogadására. A Tanács a jogkörét két módon gyakorolta: egyrészt a közös szervezetekre vonatkozó speciális szabályok módosítása és alkalmazásának kiterjesztése által, másrészt a 26. tanácsi rendelet megalkotásával, mely a Közösségi célkitűzések között fennálló ellentmondást oly módon oldotta fel, hogy ténylegesen alkalmazható szabályokat fektetett le a mezőgazdasági termékekre vonatkozóan.

A rendelet 1. cikkéből következik, hogy fő szabály szerint az EKSz. 81. cikke, valamint az annak végrehajtásáról szóló rendelkezések teljes egészében alkalmazhatók a mezőgazdasági termékek körére. Így – a 2. cikkben meghatározott kivételek fenntartásával – a Szerződés I. mellékletében felsorolt mezőgazdasági termékek termeléséhez vagy kereskedelméhez kapcsolódó minden kartellt vagy gazdasági erőfölénnyel való visszaélést létrehozó megállapodásra, döntésre és összehangolt magatartásra alkalmazni kell a 81. cikket.

A rendelet 2. cikkének (1) bekezdése biztosítja a kivételeket a fenti szabály alól, mely szerint a kartelltilalmat nem kell alkalmazni az olyan megállapodásra, döntésre és összehangolt magatartásra, amely

a) a nemzeti piaci rendtartás lényeges részét képezi; vagy

b) szükséges a Szerződés 33. cikke rendelkezései célkitűzésének eléréséhez;

c) a termelők, termelői szervezetek megállapodására, döntéseire és összehangolt magatartására, vagy egyetlen tagállam termelői szervezeteire sem, ha azok érintettek a termelésben vagy az értékesítésben vagy a mezőgazdasági termékek tárolása, kezelése vagy feldolgozása célját szolgáló közös létesítmények használatában, amennyiben nem kötik ki azonos árak alkalmazását, és amennyiben a Bizottság megítélése szerint azok nem zárják ki a versenyt.

A rendelet 2. cikke csak az EKSz. 81. cikke alóli kivételekre vonatkozik és igen szigorúan értelmezte mind a Bizottság, mind az Elsőfokú Bíróság (a továbbiakban: EFB) és az EKB egyaránt.¹⁰ Ahhoz ugyanis, hogy egy megállapodásra, döntésre, vagy gyakorlatra a fenti kivételt jelentő cikket alkalmazni lehessen, azoknak egy olyan termékre kell vonatkoznuk, amely szerepel az I. mellékletben felsorolt

termékek között. Ebből következően egy vállalkozás sem hívhatja segítségül a rendeletben foglalt, mezőgazdasági termékekre vonatkozó kivételt jelentő cikkeket abban az esetben, ha az nem szerepel az I. mellékletben, még akkor sem, ha az a mellékletben szereplő termék szükséges és nélkülözhetetlen mellékterméke, segédanyaga.¹¹

Az EKSz. 82. cikke, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma azonban teljes egészében alkalmazható a mezőgazdasági termékek körére.

4. Eljárási rend a 26. rendeletben

4.1. A BIZOTTSÁG SZEREPE A 26. RENDELET ÁLTAL BIZTOSÍTOTT ELJÁRÁSBAN

A 26. rendelet 2. cikkének (2) bekezdése alapján „a tagállamokkal folytatott konzultációt követően és a vállalkozások, vagy a vállalkozások társulásai, valamint minden természetes vagy jogi személy meghallgatása után – a Bíróság felülvizsgálatának fenntartásával – a Bizottság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra, hogy közzétételre kötelezett határozatában meghatározza, mely megállapodás, döntés és összehangolt magatartás (...)” teljesíti az előző bekezdésben nevesített valamely kivétel feltételeit.

A (3) bekezdés szerint a Bizottság saját hatáskörében, vagy egy tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságának, illetve egy érdekelt vállalkozásnak vagy vállalkozások társulásainak felkérésére végzi el a megállapítást.

Az a tény ugyanakkor, hogy egy vállalkozás megállapodásait valamelyik tagállami hatósághoz nyújtotta be, amely azt jóváhagyta, semmiben sem korlátozza a Bizottság számára 2. cikk (2) bekezdésében biztosított jogosítványt.¹² A Bizottságnak a fentiekben túl még ahhoz is joga van, hogy kivizsgáljon minden olyan megállapodást, amely vélhetően sérti az EKSz. 81. cikkének (1) bekezdése cikkét, még akkor is, ha az mezőgazdasági termékekre vonatkozik.¹³

¹¹ Lásd a fenti 2. lábjegyzetben hivatkozott Coöperatieve Stremmel-ügyben hozott ítéletet, a 123/83 sz. Bureau national interprofessionnel du cognac (BNIC) kontra Guy Clair-ügyben 1985. január 30-án hozott ítéletet (EBHT 1985., 391. o.); a T-61/89. sz. Dansk Pelsdyravlforening-ügyben 1992. július 2-án hozott ítéletet (EBHT 1992., II-1931. o.); valamint a C-250/92. sz. Göttrup-Klim és társai Grovwareforeninger kontra Dansk Landbrugs Grovareselskab AmbA. ügyben 1994. december 15-én hozott ítéletet (EBHT 1994., I-5641. o.)

¹² Lásd a Bizottság 90/45/EGK számú határozatát (1989. december 19.) (IV/32.414 – Sugar beet) 23. o.

¹³ Lásd a 40/73. – 48/73., 50/73., 54/73. – 56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz. Coöperatieve Vereniging “Suiker Unie” UA és társai kontra Bizottság egyesített ügyben 1975. december 15-én hozott ítéletet (EBHT 1975., 1663. o.)

⁸ Lj. 3., 1200–1201. o.

⁹ Az egyes versenyszabályok mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére történő alkalmazásáról szóló 1962. április 4-i 26. tanácsi rendelet

¹⁰ T-70/92. és T-71/92. sz. ügyek, Florimex BV és Vereniging van Groothandelaren in Bloemwekerijprodukten kontra Bizottság (EBHT 1997., II-693. o.); a C-265/97P. sz. ügy, Coöperatieve Vereniging De Verenigde Bloemenveilingen Aalsmeer BA kontra Florimex BV (EBHT 2000., I-2061. o.), 94. bekezdés.

Ezt támasztja alá az is, hogy a Bizottság a Frubo-ügyben¹⁴ kimondta, hogy az az igény, hogy a Bizottság konzultációt folytasson a tagállamokkal, azt szükségtelen formások megtételére köteleznék. Így még abban az esetben is szükségtelennek ítélte a Bizottság a tagállamokkal folytatott konzultációt, ha a 26. rendelet nyújtotta mentesség egy adott, a mezőgazdasági termékek kereskedelmét érintő megállapodásra nézve kétséget kizáróan nem alkalmazható.

A Bizottság nincsen kötelezve a 26. rendelet 2. cikkének (2) bekezdésében meghatározott semmilyen konzultációra a tagállamokkal annak megállapításához, hogy az EK Sz. 81. cikkének (1) bekezdése alkalmazható-e az adott megállapodásra.

Ha a Bizottság megállapítja, hogy egy adott megállapodás megfelel a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében foglaltaknak, akkor erről nem kell szükségszerűen külön határozni. Abban az esetben viszont, ha a Bizottság ennek az ellenkezőjét állapítja meg, akkor azt megfelelő indokokkal kell alátámasztania.

4.2. A NEMZETI BÍRÓSÁGOK SZEREPE AZ ELJÁRÁSBAN

A fentiek alapján joggal fogalmazódhat meg bennünk a kérdés: a Bizottság ilyen széles eljárási jogosítványai mellett milyen szerep jut a nemzeti bíróságoknak a 26. rendelet által biztosított eljárásban?

Ha a Bizottság a 26. rendelet 2. cikkének (2) bekezdése alapján – a tagállamokkal folytatott konzultációt követően és a vállalkozások meghallgatása után – döntést hozott arra vonatkozóan, hogy egy adott megállapodás, döntés és összehangolt magatartás kielégíti-e az (1) bekezdés feltételeit, akkor ezt kell döntőnek tekinteni az EK Sz. 81. cikkének (1) bekezdése alkalmazásának kérdésében. Abban az esetben viszont, ha a Bizottság nem hoz döntést a fenti kérdésre vonatkozóan, akkor ez a feladat a nemzeti bíróságokra hárul. Az EKB kimondta, hogy amennyiben világos, hogy a vitatott szerződés nem felel meg az EK Sz. 81. cikkének (3) bekezdésében foglalt kivételeknek, akkor a nemzeti bíróság azt semmisnek nyilváníthatja. Másrészt viszont ha az adott megállapodásra egyértelműen nem alkalmazható az EK Sz. 81. cikkének (1) bekezdése, akkor a nemzeti bíróságnak ennek megfelelően kell határozni.

Az EKB ugyanakkor a Dijkstra¹⁵ és az Oude Luttikhuis kontra Coberco ügyekben¹⁶ úgy találta, hogy a nemzeti bíróságok alkalmazhatják az EK Sz. 81. cikkének (1) bekezdését abban az esetben is, ha a Bizottság egyértelműen nem engedélyezné a 26. rendelet által biztosított kivételek alkalmazását.

Abban az esetben, ha egy adott megállapodás megítélése nem teljesen egyértelmű, mivel úgy tűnik, hogy arra az EK Sz. 81. cikkének (1) bekezdése alkalmazható, ugyanakkor beleeshet a 26. rendelet 2. cikk (1) bekezdésében foglalt, vagy az EK Sz. 81. cikk (3) bekezdésébe foglalt kivételt jelentő feltételek körébe is, akkor a nemzeti bíróság felfüggesztheti az eljárást és átteheti az ügyet és az abban való döntéshozatal jogát a Bizottsághoz, vagy információt kérhet a Bizottságtól.

Az EK Sz. 234. cikke (eredetileg a Római Szerződés 177. cikke) alapján a nemzeti bíróságoknak lehetőségük van arra, hogy – ha úgy ítélik meg, hogy ítéletük meghozatalához szükség van egy adott kérdés eldöntésére – kérjék az EKB-t, hogy hozzon döntést abban a kérdésben. Ha egy tagállam azon bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, akkor ezen bíróság köteles az EKB-hoz fordulni.

4.3. AZ 1/2003/EK RENDELET ÁLTAL BEVEZETETT FŐBB MÓDOSÍTÁSOK

Az 1/2003/EK Rendelet¹⁷ (a továbbiakban: 1/2003-as rendelet) annyiban módosította a 26. rendelet által meghatározott kizárólagos Bizottsági hatáskört, hogy – jóllehet a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében meghatározott feltételek teljesülésének megállapítása továbbra is kizárólagos Bizottsági hatáskör maradt – a nemzeti bíróságok és a tagállamok versenyhatóságainak jogköre kiszélesedett. Eszerint – ahogy azt az 1/2003-as rendelet 5. és 6. cikkei kimondták – azok egyedi ügyekben alkalmazhatják a Szerződés 81. és 82. cikkét.

Fontos itt azonban megjegyezni, hogy mindez semmiben nem érinti a Bizottság 26. rendeletben meghatározott kizáróla-

gos hatáskörét, ugyanis az 1/2003-as rendelet alapján a továbbra is kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra vonatkozóan, hogy meghatározza, hogy mely mezőgazdasági termékre vonatkozó megállapodás felel meg a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében foglalt feltételeknek.

Amennyiben ugyanakkor a Bizottság arra a következtetésre jutna, hogy az adott megállapodás nem elégíti ki a fenti feltételeket, akkor az 1/2003-as rendelet alapján joga van kivizsgálni minden olyan megállapodást, amely vélhetően sérti az EK Sz. 81. cikkének (1) bekezdése cikkét, melynek következtében – ha saját eljárást indítana – a tagállamok versenyhatóságai automatikusan elveszítenék hatáskörüket.

Az 1/2003-as rendelet 10. cikke is fenntartott valamit a Bizottság számára biztosított jogkörből. Kimondta, hogy amennyiben a Közösségnek a Szerződés 81. és 82. cikkének alkalmazásához fűződő közérdeke azt kívánja, a saját kezdeményezésére eljáró Bizottság határozatával megállapíthatja, hogy a Szerződés 81. cikke nem alkalmazható egy adott megállapodásra, vállalkozások társulásainak döntésére vagy összehangolt magatartásra. Ennek indoka lehet, hogy a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdésében foglalt feltételek nem teljesülnek, vagy a Szerződés 81. cikkének (3) bekezdésében foglalt feltételek teljesülnek. A fentebb részletezett, és a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében meghatározott feltételeket kielégítő megállapodások ebbe az utóbbi körbe is tartozhatnak.

5. A 26. rendelet viszonya az EK Sz. 81. cikkéhez

Ha a 26. rendelet 2. cikk (1) bekezdésében meghatározott feltételek¹⁸ nem telje-

¹⁸ Az adott megállapodás, döntés és összehangolt magatartás: – a nemzeti piaci rendtartás lényeges részét képezi; – szükséges a Szerződés 33. cikke rendelkezései célkitűzésének eléréséhez és

– ha az olyan termelők, termelői szervezetek között jön létre, amelyek érintettek a termelésben vagy az értékesítésben vagy a mezőgazdasági termékek tárolása, kezelése vagy feldolgozása célját szolgáló közös létesítmények használatában, amennyiben nem kötik ki azonos árak alkalmazását, és amennyiben a Bizottság megítélése szerint azok nem zárják ki a versenyt.

¹⁴ A Bizottság 74/433/EGK számú határozata (1974. augusztus 29.) (IV/26.602-FRUBO), HL L 237., 16. o.

¹⁵ C-319/93., C-40/94. és C-224/94. sz. ügyek, Hendrik Evert Dijkstra kontra Friesland (Frico Domo) Coöperatie BA (EBHT 1995., I-4471. o.)

¹⁶ C-399/93. sz. ügy H. G. Oude Luttikhuis és társai kontra Verenigde Coöperatieve Melkindustrie Coberco BA. (EBHT 1995., I-4515. o.)

¹⁷ A Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott verseny szabályok végrehajtásáról szóló 2002. december 16-i 1/2003/EK Tanácsi Rendelet

sülnek, akkor ennek egyenes következménye, hogy az EKSz. 81. cikke teljes mértékben alkalmazandó az adott vállalkozások közötti megállapodások, vállalkozások társulásai által hozott döntések és összehangolt magatartások megítélésékor. Ebből következően egy mezőgazdasági termékeket érintő megállapodásra – ugyanúgy, mint minden egyéb termékre – vonatkozhatnak a 81. cikk (3) bekezdésében meghatározott mentesülési feltételek.

A Sicasov-ügyben¹⁹ a Francia Növénytermesztők Szövetsége által növénymagok (az EKSz. I. mellékletébe tartozó termék) termesztésére és eladására vonatkozó általános szerződési feltételeket illetően a Bizottság úgy ítélte meg, hogy – jöhetnek azok az EKSz. 85. (jelenleg 81.) cikk (1) bekezdésének tilalma alá tartoznának – azok megfelelnek az EKSz. 85. (jelenleg: 81.) cikk (3) bekezdésében meghatározott követelményeknek, így a 17/62-es Tanácsi rendelet²⁰ 8. cikk (1) bekezdése alapján tíz évre mentesítette azokat. Ennek oka az volt, hogy a Bizottság úgy találta, hogy az általános szerződési feltételekben leírt célok nem szükségesek az EKSz. 33. cikkében lefektetett célok megvalósításához, ebből következően nem esnek a 26. rendelet 2.c ikkének (1) bekezdésében lefektetett feltételek hatálya alá.

¹⁹ A Bizottság 1999/6/EK határozata (1998. december 12.) (IV/35.280 – Sicasov), (HL L 4., 27. o.). Ebben az ügyben a nemzeti növénytermesztők szövetségének engedélyezésre vonatkozó megállapodását nem tartották szükségesnek az EKSz. 33. cikkében foglalt feltételek teljesüléséhez, ugyanis azok nem szerepeltek a vetőmagok piacának közös szervezéséről szóló 1971. október 26-i 2358/71/EGK tanácsi rendeletben meghatározott feltételek között.

²⁰ Az EK-Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló 1962. február 6-i 17/62/EGK Tanácsi rendelete (HL 1959-1962., 87. o.)

6. A 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivételek

6.1. NEMZETI PIACI RENDTARTÁS

A 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdése szerint a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését nem kell alkalmazni az olyan megállapodásra, döntésre és összehangolt magatartásra, amely a nemzeti piaci rendtartás lényeges részét képezi.

Az EU területén nemzeti agrárrendtartások csak akkor maradnak fenn, ha még nem hoztak létre közös piaci szervezeteket. Ha ugyanis egyes piacokon még működik nemzeti agrárpiaci rendtartás, de már közös piaci rendtartás is van, akkor a közösséget érintő ügyekben az európai a mértékadó. Ilyen esetekben az EKB nagyon szűk lehetőséget biztosít a nemzeti törvényhozás számára. 1967-re azonban a legtöbb mezőgazdasági termékre vonatkozóan már léteztek tanácsi rendeletekben lefektetett közös piaci szervezetek, melyek létrejötte esetén viszont már a nemzeti piaci szervezetek nem vehetőek figyelembe.²¹ A Bizottság ezt az előírást határozataiban szigorúan értelmezte. Következésképp a 26. rendelet előírása csak a fennmaradt területeken érvényesül, például a burgonya esetében, amely az EKSz. I. mellékletében szereplő termékként még nem része a közös piaci szervezetnek, vagy olyan területeken, ahol a közös szervezet lehetővé teszi a nemzeti piaci rendtartás további működését.²²

²¹ Ezzel kapcsolatban hozott döntést a Bizottság az ún. új burgonya ügyben [A Bizottság 88/109/EGK határozata (1987. december 18.) (IV/31.735 – New potatoes, HL L 59., 25. o.); és a Bloemenveilingen Aalsmeer ügyben [A Bizottság 88/491/EGK határozata (1988. július 16.) (IV/31. 379 – Bloemenveilingen Aalsmeer, HL L 262., 27. o.)], ahol a visszautasította a felek azon érvelését, hogy a kizárólagos vételi megállapodások a nemzeti piaci rendtartás részét képezhetik. A 288/83. sz. Bizottság kontra Írország ügyben 1985. június 11-én hozott ítélet (EBHT 1985., 1761. o.) kimondta, hogy a Csatlakozási Szerződésben meghatározott átmeneti időszakot követően minden nemzeti piaci rendtartásnak meg kell felelnie az áruk szabad áramlása általános szabályainak.

²² A közös piacszerzésre vonatkozott például a tej és tejtermékek közös piacszerzésére vonatkozó 1968. június 27-i 804/68 számú Tanácsi Rendelet, a tej és tejtermékek közös piacszerzésére vonatkozó 804/68 számú Tanácsi Rendelet módosításáról szóló 1978. június 20-i 1421/78 számú Tanácsi Rendelet, a Nagy-Britanniában lévő tejtermelő szervezeteknek történő speciális jogok biztosítására vonatkozó 1978. június 20-i 1422/78 számú Tanácsi Rendelet és az 1422/78 számú Tanácsi Rendelet végrehajtásával kapcsolatban lefektetett szabályokról szóló 1979. július 25-i 1565/79 Bizottsági Rendelet, amely lehetővé tette például Nagy-Britanniának, hogy – feltételekkel – fenntartsa a tej értékesítési rendszerét Nagy-Britannián belül addig, amíg az 1993-as Agrártörvény és az Észak-Írországra vonatkozó 1993-as Agrárrendtartási Törvény hatálya nem lép.

Magyarországon immár teljes mértékben alkalmazható a fenti kivétel, ugyanis a 2003. évi XVI. törvény az agrárpiaci rendtartásról már az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának szabályozásáról szóló közösségi és az azokat végrehajtó nemzeti jogszabályokkal teljesen összhangban áll.

6.2. AZ EKSz. 33. (KORÁBBAN 39.) CIKKÉBEN LEFECTETETT CÉLKITÜZÉSEK

A megállapodások, döntések és összehangolt magatartások második csoportja alá, amelyekre az EKSz. 81. cikkének (1) bekezdése cikke nem alkalmazható, az EKSz. 33. cikkében lefektetett célkitűzések tartoznak. Nagyon fontos ezzel kapcsolatban kiemelni, hogy fenti cikkben lefektetett minden célnak teljesülnie kell ahhoz, hogy 26. rendeletben foglalt kivétel teljesülhessen.

6.3. TERMELŐK, TERMELŐI SZERVEZETEK

A 26. rendelet 2. cikke (1) bekezdésének második mondata biztosítja, hogy a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését „különösen nem kell alkalmazni termelők, termelői szervezetek megállapodására, döntéseire és összehangolt magatartására, vagy egyetlen tagállam termelői szervezeteire sem, ha azok érintettek a termelésben vagy az értékesítésben vagy a mezőgazdasági termékek tárolása, kezelése vagy feldolgozása célját szolgáló közös létesítmények használatában, amennyiben nem kötik ki azonos árak alkalmazását, és amennyiben a Bizottság megítélése szerint azok nem zárják ki a versenyt vagy nem veszélyeztetik a Szerződés 33. cikke célkitűzéseinek elérését”.

Ezt a kivételt tehát kizárólag a termelők és a termelői szervezetek megállapodásaira lehet alkalmazni. Ebből következően az a megállapodás, melynek egy termelő, valamint egy kereskedő a részese, nem esne kivétel alá²³, ugyanakkor azok a kötelezettségek, amelyek termelő és az adott termelőt is tömörítő szövetkezet közötti megállapodásból adódnak, a fenti kivétel alá esnének.²⁴

Az a követelmény, miszerint a megállapodó felek nem köthetik ki azonos árak al-

²³ Erre példa az ún. Karfiol-ügy [A 78/66/EGK Bizottság határozata (1977. december 2.) (IV/28.948 – Cauliflowers, HL L 21., 23. o.)].

²⁴ Példa erre a fent hivatkozott Oude Luttkhuis kontra Coberco ügy.

kalmazását, az árkartellek elkerülését szolgálja. Néha kifejezett véleménykülönbségek adódtak abból, hogy a fenti mondat – melyet igencsak kétértelműen szövegeztek – többet jelent-e, mint egy szemléltető példát az előző mondat által képzett hatókörön belül, vagy egy szabadon, saját magában is megálló kivételről van szó.²⁵ Az EKB mára kinyilvánította, hogy a második mondat önállóan, az első mondatától függetlenül értelmezendő.²⁶ Ehhez kapcsolódóan igen lényeges az a tény a jogalkotási folyamatot figyelembe véve, hogy a második mondatot az Európai Parlament nyomtatékos kérésére tették bele a 26. rendeletbe és az nem szerepelt a Bizottság eredeti előterjesztésében.²⁷

7. A 26. rendeletet hatályon kívül helyező 1184/2006/EK Rendelet²⁸ főbb rendelkezései

A Tanács 1184. rendelete amellett, hogy hatályon kívül helyezte a korábbi 26. rendeletet, annak rendelkezéseit teljes egészében átvette, csupán annak 3. cikkét törölte teljes egészében. Ezen cikk értelmében az EKSz. 91. (amelyet az Amszterdami Szerződés helyezett hatályon kívül) cikkének (1) bekezdését kell alkalmazni az I. számú mellékletben felsorolt termékek kereskedelme során is azzal a fenntartással, hogy az nem sértheti az EKSz. 46. (jelenleg 38.) cikkét, amely kimondja, hogy a Bizottság egy adott tagállamból érkező behozatalra vonatkozóan kiegyenlítő díjakat állapíthat meg az egyensúly helyreállítása érdekében – kivéve ha ez az állam a kivételre kiegyenlítő díjat alkalmaz – és egyéb intézkedéseket is engedélyezhet, ha az adott tagállamban valamely termék olyan nemzeti piaci rendtartás vagy azzal azonos hatású nemzeti szabályozás hatálya alá tartozik, amely egy másik tagállam hasonló termékének versenyhelyzetét hátrányosan befolyásolja.

Az EKSz. 91. cikkének (1) bekezdése értelmében, ha a Bizottság az átmeneti időszak alatt egy tagállam vagy valamely érdekelt

fél kérelmére megállapítja, hogy a közös piacon dömpingtevékenységet folytatnak, annak megszüntetése érdekében ajánlásokat intéz a dömpingtevékenységet folytató személyhez vagy személyekhez. Ha ezt a tevékenységet tovább folytatják, a Bizottság felhatalmazza a sértett tagállamot arra, hogy védintézkedéseket tegyen, amelyek feltételeit és részletes szabályait a Bizottság határozza meg.

A Tanács 1184. rendelete által teljesen törölt 3. cikk (2) bekezdése értelmében a Bizottság a fenti ajánlásokat, illetve a védintézkedések engedélyezését az EKSz. mezőgazdasággal kapcsolatos rendelkezésének, és különösen a Szerződés 39. (jelenleg: 33.) cikkének figyelembevételével hozza meg.

A fentiekben túl a Tanács 1184. rendelete a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében bevezetett kivételek körére és a rendelet 2. cikk (2) és (3) bekezdéseiben meghatározott kizárólagos Bizottsági hatáskörökre vonatkozó rendelkezéseket teljes egészében átvette.

8. A 26. rendelet utóélete a jogesetekben

8.1. AZ EKSZ. I. MELLÉKLETÉRE VONATKOZÓ JOGESETEK

Abban az esetben, ha egy termék nem szerepel az EK-Szerződés I. mellékletében, akkor nem vonatkozik rá a 26. rendelet kivételeket meghatározó cikke, és teljes mértékben alkalmazhatók rá a versenyszabályok.

A I. mellékletben szereplő termékek körével kapcsolatban több alkalommal is született határozat. A Coöperatieve Stremsel-en Kleurselabriek kontra Bizottság ügyben²⁹ az EKB megállapította, hogy a sajtgyártáshoz felhasznált oltóanyag nem szerepelt konkrétan a mellékletben, és annak ellenére, hogy maga a sajt szerepel a felsorolásban, az oltóanyagra a versenyszabályokat kell alkalmazni.

A BNIC kontra Clair ügyben³⁰ az EKB a konyak ipari termék voltáról döntött és nem fogadta el azt az érvet, hogy különleges bánásmódot kellene alkalmazni azért, mert Franciaország adott területén gazdasági-szociális szempontból fontos termékről van szó.

²⁹ 61/80. sz. ügy, Coöperatieve Stremsel-en Kleurselabriek kontra Bizottság (EBHT 1981., 851. o.)

³⁰ 123/83 sz. ügy, Bureau national interprofessionnel du cognac (BNIC) kontra Guy Clair (EBHT 1985., 391. o.)

A BNIC kontra Yves Aubert ügyben³¹ a BNIC azért kezdeményezett eljárást egy bortermelő ellen, mert az átlépte a forgalmazási kvótát. Ekkor az EKB-nak meg kellett válaszolnia azt a kérdést is, hogy a borra ugyanazon szabályok vonatkoznak-e mint a brandy-re. A válasz az volt, hogy a lista szerint a bor mezőgazdasági, míg a brandy ipari terméknek számít, így a borra nem vonatkoznak a 81. cikk szabályai.

A Dansk Pelsdyravlerforening kontra Bizottság ügyben³² az EFB elutasította az érvet, amely szerint az állati szőrmeiket a mezőgazdasági termékekkel azonos módon kellene kezelni.

A Gottrup-Klim Grovwareforeninger kontra Dansk Landburgs Grovvareselskab AmbA ügyben³³ az EKB ugyanakkor úgy tartotta, hogy a trágya és a növényvédőszer sem mezőgazdasági termékek.

A Sicasov-ügyben³⁴ a Bizottság ugyanakkor kinyilvánította, hogy bár a magvak az I. melléklet termékeinek körébe esnek, ennek ellenére nem alkalmazhatóak a 26. rendelet rendelkezései, mert az nem képezte a nemzeti piaci rendtartás lényeges részét, ugyanis az egész piacot a vetőmagok piacának közös szervezéséről szóló 2358/71/EGK Tanácsi rendelet³⁵ szabályozta.

8.2. NEMZETI PIACI RENDTARTÁST ÉRINTŐ JOGESETEK

A Frubo-ügyben³⁶ a Bizottság nem tekintette „nemzeti piaci szervezetnek” a holland gyümölcs-forgalmazási szervezetet, az aukciót, mivel álláspontja szerint ilyen piaci szervezet nem létezett az adott piacra vonatkozóan Hollandiában.

²⁵ Példa erre a Milchförderungs-fonds-ügy (A Bizottság 85/76/EGK határozata [1984. december 7.] [IV/28.930 – Milchförderungs-fonds, HL L 35., 35. o.]), amelyben a Bizottság azt állította, hogy egy megállapodás, amely a 26. rendelet 2. cikk (1) bekezdésének második mondata alá esik, nem részesülhet a 2. cikk biztosította derogációból, ha az nem teljesítette a 2. cikk (1) bekezdésének első mondatában leírt két feltételt valamelyikét.

²⁶ Lj. 3., 1205. o.

²⁷ Ibid

²⁸ Az egyes versenyszabályok mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére történő alkalmazásáról szóló 2006. július 24-i 1184/2006/EK Tanácsi Rendelet

³¹ 136/86. sz. ügy, Bureau national interprofessionnel du cognac kontra Yves Aubert (EBHT 1987., 4789. o.)

³² T-61/89. sz. ügy, Dansk pelsdyravlerforening kontra Bizottság (EBHT 1992., II-1931. o.)

³³ A fent hivatkozott, Gottrup-Klim e.a. Grovwareforeninger contre Dansk Landbrugs Grovvareselskab AmbA ügyben hozott ítélet.

³⁴ A Bizottság 1999/6/EK határozata (1998. december 14.) (IV/35.280 – Sicasov) (HL L14., 27. o.)

³⁵ Ezt a a vetőmagok piacának közös szervezéséről szóló 2005. november 23-i 1947/2005/EK Tanácsi rendelet helyezte hatályon kívül.

³⁶ A Bizottság 74/433/EGK határozata (1974. augusztus 29.) (IV/26.602-FRUBO) (HL L 237., 16. o.)

Az ún. „újburgonya ügyben”³⁷ Franciaországban francia törvények alapján hét gazdasági bizottság (economic committee) az újburgonya termelését és forgalmazását szabályozó rendeleteket alkotott. A rendeletek a túltermeléskor felmerülő piaci problémák megoldását célozták. Kérték a Bizottságot a 85. cikk (1) bekezdése [jelenleg 81. cikkének (1) bekezdése] alóli nemleges megállapítás megadására. Mivel nem volt az adott piacon közös piaci szervezet, a Bizottságnak el kellett döntenie, hogy a rendszer nemzeti piaci szervezetnek minősül-e. Ezt a kérdést az alapján kellett meghatározni, hogy megfelel-e a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott közös szervezet céljainak. A Bizottság megállapította, hogy különböző termelői csoportok közötti megállapodások a szóban forgó nemzeti piaci szervezet szerves részét alkotják és megadta a nemleges megállapítást. [Ez volt a Bizottság első, a 26. rendelet 2. cikk (1) bekezdése alapján hozott megállapítása a 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazhatatlanságára vonatkozóan].

A Cauliflowers-ügyben³⁸ a Bizottság ki mondta, hogy a vevők árveréseken való részvételi feltételei nem felelnek meg a 26. rendelet 2. cikk (1) bekezdésében foglalt kivételnek, mivel nem képezik egy tagállami piaci rend fontos alkotórészét, és semmi esetre sem létezhet Franciaországban egy nemzeti szervezet a zöldségek és gyümölcsök tekintetében, mivel ezekre egy közös piaci rendtartás vonatkozik, amit a 1035/72/EGK rendelet³⁹ szabályoz.

8.3. Az EK Sz. 33. CIKKÉBEN LEFEKTETETT CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS JOGESETEK

A 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdése azokat a megállapodásokat is megengedi, amelyek a CAP céljainak megvalósítását szolgálják. A Frubo-ügyben a megállapodás nem elégítette ki egyidejűleg a 33. cikk mind az öt célját, ezért a Bizottság, majd az EKB sem hozott kedvező határozatot.

A Cauliflowers-ügyben a Bizottság ki mondta, hogy a vevők árveréseken való részvételi feltételei nem felelnek meg a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében foglalt kivételnek, mivel nem nélkülözhetetlenek a Szerződés 33. cikkében foglalt célok teljesítéséhez. A Bizottság álláspontja alapján a 26. rendelet kezdő soraiból teljesen világos, hogy a második kivétel csak akkor alkalmazható, ha az EK Sz. 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása veszélyeztetné a közös agrárpolitika céljainak megvalósítását az érintett termények vonatkozásában. Emellett kimondta, hogy az adott termékekre a közös piaci rendtartás vonatkozik és a Szerződés 33. cikkében meghatározott céljainak végrehajtására szolgáló eszközöket a gyümölcsökre és zöldségekre vonatkozóan a 1035/72/EGK rendelet határozza meg. Bár ez a rendelet tartalmazott előírásokat egyes olyan szabályokra vonatkozóan, amiket a termelői szervezetek tagjára vetettek ki, nem rendelkezett az olyan szabályokról, amelyeket olyan személyekkel, – nevezetesen a kereskedőkkel – szemben alkalmaztak, akikkel a termelők üzletet kötnek. A belépési feltételeket csak a kereskedőkkel szemben vetették ki, ők azonban nem tartoztak a 1035/72 rendelet hatálya alá. Ennek megfelelően a kérdéses kötelezettségek, amiket kizárólag a kereskedőkre róttak ki, nem voltak a 33. cikk céljainak eléréséhez feltétlenül szükségesnek tekinthetők, és nem is voltak szükségesek a 1035/72 rendelet termelői szervezetekre vonatkozó szabályainak megfelelő teljesítéséhez. A Bizottság álláspontja szerint ezen kötelezettségek visszavonása, legalábbis akkori formájukban, semmiképpen nem akadályozta volna az árverések zavartalan működését. Mindezek nemcsak a három breton árverési központ földrajzi elkülönültségét teremtették meg, hanem ki is zárták az árverések által lefedett területen kívüli más beszerzési forrásokhoz való hozzájutást is, ami hasonlóképpen szükségtelen volt.

A Bizottság ezen „szükségszerűsége” alapuló gondolatmenetből kiindulva a fent hivatkozott Bloemenveilingen Aalsmeer-ügyben nem fogadta el azt az érvet, hogy az élő növények és virágkertészeti termékek vonatkozásában az aukció és a virágkereskedők között megkötött kizárólagos forgalmazási megállapodások elősegítik a 33. cikk céljainak megvalósulását.

A Sicasov-ügyben a Bizottság úgy találta, hogy a magvak engedélyezésére vonatkozó megállapodások nem voltak szükségesek az EK Sz. 33. cikkben lefektetett célok megvalósításához.

A Nungesser (kukorica)-ügyben⁴⁰ az EKB-t azért kérték a Bizottság határozatának megváltoztatására, mert úgy ítélték meg, hogy az INRA és a Nungesser között a hibrid kukoricára vonatkozó megállapodás megfelel a 81. cikk (1) bekezdése előírásainak, mivel az szükséges a közös mezőgazdasági politika céljainak megvalósításához. A Nungesser-ügyben a Bizottság úgy találta, hogy nem alkalmazható a 26. rendelet, mivel a megállapodás nem felel meg a 2. cikkben lefektetett feltételnek, ugyanis az INRA és Kurt Eisele közötti szerződés nem képezte egy nemzeti piaci szabályozás integráns részét a kukorica vetőmag nemzeti piacsabályozásában. A Bizottság álláspontja alapján ugyanakkor a kérdéses szerződések nem szükségszerűek az EK Sz. 33. cikkében foglalt célok eléréséhez. Az abban lefektetett célok eléréséhez szükséges eszközöket a 2358/71 rendelet⁴¹ tartalmazta, és a szerződések semmilyen módon nem feleltek meg a rendelet előírásainak.

Zárszó

Mint az a tanulmányban részletezett, a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivételekkel kapcsolatos jogesetek kapcsán is látszik, a Közösségen belül a rendelet megszületése óta voltak és vannak ügyek, melyek alkalmazásának határait firtatták. Összességében megállapítható, hogy mind a Bizottság, mind pedig az EKB egyértelműen foglalt állást a felmerülő jogértelmezési problémákkal kapcsolatban.

A mezőgazdasági termékeket érintő, gazdasági versenyt korlátozó megállapodások miatt indított eljárások főként a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében meghatározott feltételek értelmezésével, alkalmazásának határaival voltak kapcsolatosak. Ezen ügyek során azonban az EK Sz. 32. cikkének (1) bekezdése cikkben lefektetett definíciót, annak az EK Sz. 32. cikkének (3) bekezdése cikkéhez és a szerződéshez csatolt I. mellékletéhez való viszonyát, valamint a 26. rendelet 2. cikkének (1) bekezdését is értelmezte a Bizottság, vagy az EKB.

³⁷ A Bizottság 88/109/EGK határozata (1987. december 18.) (IV/31.735 – New potatoes, HL 1988., L 59., 25-31. o.)

³⁸ A Bizottság 78/66/EGK határozata (1977. december 2.) (IV/28.948 – Cauliflowers, HL L 21., 23. o.)

³⁹ A zöldség- és gyümölcs piac közös szervezéséről szóló 1972. május 18-i 1035/72/EGK tanácsi rendelet [HL L 286., 36. o.]

⁴⁰ 258/78. sz. ügy, L.C. Nungesser KG és Kurt Eisele kontra Bizottság (EBHT 1982., 2015. o.)

⁴¹ A vetőmagok piacának közös szervezéséről szóló 1971. október 26-i 2358/71/EGK Tanácsi rendelete (HL L 246., 1. o.)